

Propostes de conclusions de la Comissió d'Investigació de l'Incendi d'Horta de Sant Joan

1. Exposició de motius

Al mes de juliol de 2009 va tenir lloc un incendi forestal als termes municipals d'Horta de Sant Joan i Prat de Comte (Terra Alta) que afectà 1.143 Ha, de les quals 587 Ha pertanyien al Parc Natural dels Ports de Tortosa Besseit.

Aquest incendi, el dia 21 de juliol, aproximadament a partir de les 15 h., va esdevenir molt greu, no per la seva afectació territorial que es pot qualificar de menor, sinó per la situació de risc que varen viure els efectius que estaven treballant en l'extinció.

Diferents unitats patiren atrapaments que posaren en risc la seva integritat física, i un d'aquests va esdevenir letal, amb el resultat de cinc bombers morts i un sisè greument ferit, tots ells integrants de la unitat Graf Lleida.

El dia 8 de febrer de 2010 es constituí al Parlament de Catalunya una Comissió d'Investigació per tal de recaptar tota la informació relativa als fets, determinar si existien responsabilitats polítiques en relació als mateixos i elaborar recomanacions de millora per a futures actuacions.

2. Condol i reconeixement

Acabades les tasques de la Comissió, el Parlament de Catalunya reitera el seu condol als familiars, amics i companys dels bombers Jaume Arpa, David Duaigües, Jordi Moré, Pau Costa i Ramon Espinet que van perdre la vida a l'incendi d'Horta de Sant Joan. el passat 21 de juliol de 2009, i mostra la seva solidaritat i el suport al bomber Josep Pallàs que va resultar ferit molt greu en el mateix accident.

Tanmateix, el Parlament de Catalunya vol reconèixer l'esforç i la professionalitat de tots els cossos que varen participar en l'operatiu i agrair la col·laboració dels veïns i veïnes d'Horts de Sant Joan.

3. Conclusions d'àmbit general

3.1. L'àmbit de la seguretat en general, i la relativa a la tasca dels Cossos que gestionen emergències en particular, és d'una gran complexitat en els nostres dies. Vivim en una societat de risc, i determinar quins són els riscos assumibles requereix d'un debat polític profund que va més enllà de l'àmbit de la Comissió d'Investigació. En aquest sentit, s'evidencia la necessitat de treballar per arribar a un pacte sobre la seguretat a Catalunya que inclogui acords relatius a l'actuació

de les administracions públiques davant de situacions d'emergència i, més en concret, en la prevenció i extinció dels incendis forestals.

3.2. El risc d'incendis és quelcom consubstancial als ecosistemes mediterranis. Els usos agraris que en el passat incidien en el bosc, no hi són i les condicions del mercat avui fan inviable el manteniment d'aquell nivell d'activitats agràries. L'evolució de la societat, en el seu conjunt, ha fet minvar molt aquests usos que són una eina estratègica per adequar la densitat de les masses forestals i al mateix temps, aquesta evolució ha exercit una forta pressió els boscos.

3.3. El Parlament constata que la investigació dels incendis forestals és una tasca sovint molt complexa que es basa en un mètode d'anàlisi i de treball en la recerca d'indicis, testimonis i proves indirectes, la suma de les quals permet arribar a una conclusió.

3.4. El Parlament manifesta que és necessari, convenient i un exercici de transparència, informar l'opinió pública de l'evolució de les investigacions de les causes dels incendis que portin a terme els experts del Cos d'Agents Rurals i difondre els seus resultats.

3.5. El Parlament constata que una ubicació errònia en el punt d'inici del foc va portar a Cos d'Agents Rurals a una hipòtesi de treball que no va ser la correcta i que això va invalidar les conclusions de la investigació, tot i que per a ells, en aquells moments, aquella era l'única causa possible.

3.6. El Parlament constata que l'informe exhaustiu sobre l'incendi d'Horta de Sant Joan, elaborat pel Cos de Bombers de la Generalitat, amb la col·laboració de tots els agents que van intervenir en la gestió de l'emergència, s'ha mostrat com un document objectiu i rigorós, que reflecteix amb detall la gestió de l'emergència, i la successió dels fets desencadenants de l'atrapament mortal de la unitat Graf Lleida. Així doncs, es confirma el relat dels fets succeïts que s'exposa a l'informe.

3.7. El Parlament constata que l'estratègia i l'operatiu definit pel Cos de Bombers per afrontar l'incendi va ser el correcte i que una situació excepcional marcada per l'aparició d'un gran nombre de reproduccions simultànies va provocar el desbordament momentani dels efectius que varen reaccionar amb professionalitat i amb el màxim esforç humà per evitar que les flames arribessin a zones poblades i sufocar l'incendi.

3.8. El Parlament conclou que no existeixen responsabilitats polítiques sobre els fets investigats. Constata que no existeix relació de causalitat entre l'actuació dels responsables polítics i les conseqüències tràgiques de l'incendi.

4. Recomanacions

El Parlament vol treure lliçons de l'experiència viscuda en aquell incendi i avançar incorporant millores tant en l'àmbit de la prevenció com en el de l'extinció, els dos pilars de la lluita contra els focs. En aquest sentit, per tal de millorar la gestió i l'operativitat, cal revisar i actualitzar els mitjans i els mecanismes necessaris per minimitzar el risc d'incendi, recollir les reflexions i mesures dirigides a millorar la seguretat personal, reforçar els dispositius de prevenció i extinció d'incendis, i la coordinació entre operatius.

El Parlament insta el Govern a adoptar les següents recomanacions:

4.1 Mesures en l'àmbit de la prevenció d'incendis forestals

a) Reforçar els recursos per a l'elaboració del mapa de risc que porta a terme el CAR i millorar els mecanismes de col·laboració amb el Servei Meteorològic de Catalunya.

b) Aprofundir en l'estudi, en la formació i en la transmissió del coneixement en la investigació de causes dels incendis per tal d'establir patrons de distribució territorial i temporal de la causalitat.

c) Enfortir la planificació estratègica d'incendis en els massissos forestals mitjançant els Perímetres de Protecció Prioritària, impulsant els consensos necessaris que facilitin l'aprovació dels Plans de prevenció d'incendis als Parcs Naturals.

d) Donar nous suports a la neteja perimetral d'urbanitzacions en contacte amb la trama forestal. Continuar programant i executant actuacions per a obres consistents en franges tallafoc, punts d'aigua, obertura i arranament de camins, etc...

e) Seguir impulsant la promoció d'activitats i suport a les Agrupacions de Defensa Forestal.

f) Fomentar la gestió forestal sostenible. A través de les ordres d'ajuts, incorporar una línia específica per promoure estructures adequades per a la protecció de la forest.

g) Desenvolupar Orientacions de Gestió Forestal com una guia per al propietari per a optimitzar la gestió forestal sostenible en la vessant productiva, de prevenció incendis, i altres com ara usos recreatius, paisatge, biodiversitat, etc.

h) Promoure l'activitat econòmica forestal, i la creació de llocs de treball associats a l'activitat forestal i a la millora dels boscos, que requereix una visió estratègica, formació especialitzada, així com crèdits barats, mercats preferents, etc.

i) Avançar en la ramaderia extensiva com a factor de prevenció a determinats territoris.

j) Impulsar l'ús de la biomassa com a energia en relació amb el Pla de l'energia revisat recentment.

k) Proposar l'actualització de la composició i funcionament de la Taula intersectorial de la fusta, per tal que actuï com a espai de diàleg social per a la reflexió sobre l'articulació de la relació entre el bosc i les persones, a Catalunya, en l'horitzó 2020.

l) Activar, durant el 2010, la primera promoció d'Agents Majors, especialitzats en incendis forestals.

m) Impulsar el desplegament de les categories de l'escala superior del CAR, sotsinspectors i inspectors, per tal d'incrementar la capacitat tècnica i de supervisió de l'activitat del CAR.

4.2. Mesures en l'àmbit de l'extinció d'incendis forestals

4.2.1. Mesures de millora en l'àmbit tecnològic:

- a) Disposar d'helicòpter amb càmera incorporada que permetrà obtenir imatges aèries amb posició georeferenciada que es transmetran al Centre de Comandament Avançat.
- b) Incrementar el nombre de terminals amb GPS per tal que tots els efectius de bombers en disposin i per tant estiguin localitzats permanentment en el sistema de informació geogràfica (GIS).
- c) El Centre d'operacions de Rescat proporcionarà terminals addicionals Rescat amb posicionament GPS en els incendis.
- d) Incorporar als helicòpters un sistema informàtic que permeti fer el seguiment dels GPS.
- e) Disposar de vehicles específics de transport de dotacions per tal de poder incorporar personal de reforç.
- f) Millora del centre de comandament avançat dels bombers que disposarà de connexió via satèl·lit a la xarxa Rescat i a la xarxa corporativa de veu i dades.
- g) Continuar millorant les comunicacions de la xarxa Rescat ampliant la seva cobertura amb l'increment de TBS, ampliadors de cobertura (pla pilot amb la UPC) i TBS mòbil..

4.2.2. Mesures de millora organitzativa i metodològica:

- a) Creació d'uns equips de treball específics de suport als comandaments en les grans emergències (no només en els incendis forestals) incorporant la figura d'Oficial de Seguretat i una altra funció, la de supervisor tàctic per cada sector de treball.
- b) Aquests equips han de permetre incrementar la informació externa en els operatius, concretament pel que fa a la dirigida als responsables polítics del territori.
- c) Creació d'una unitat especialitzada en suport logístic a les grans actuacions que permeti garantir la gestió de tots els requeriments logístics necessaris i l'avituallament per les dotacions que estan treballant a les grans emergències.
- d) Consolidar el model d'atac contundent a l'incendi forestal a través de les columnes mòbils, que ja s'estan utilitzant.
- e) Ampliar el tipus de maniobres i tècniques de treball de les dotacions de bombers per aconseguir esquadres forestals més polivalents que tinguin, com ara, la línia d'aigua com a principal metodologia de treball d'extinció, però integrant altres tècniques (treball amb eines mecàniques i manuals, utilització d'escumògens retardants en instal·lacions d'aigua, etc.).
- f) Revisar les condicions de seguretat i maniobres d'autoprotecció dels bombers en general i del Graf en particular per tal de maximitzar la seguretat de les dotacions en situacions especialment crítiques.

4.2.3. Mesures de millora en l'àmbit formatiu:

- a) Establir un programa específic de formació per donar a conèixer a tots el membres del cos de bombers, professionals i voluntaris, l'incendi d'Horta de Sant Joan així com les accions de millora que s'introduiran, que ja es va incorporar en el Pla de formació d'aquest any un cop es va aixecar el secret del sumari.
- b) Reforçar la formació per a la presa de decisió en situacions crítiques d'alta tensió.
- c) Des del 2009 s'estan portant a terme els mateixos programes de formació tant per bombers professionals com per voluntaris. En aquest sentit incorporar en la formació de bombers, professionals i voluntaris, noves eines formatives tant des de la perspectiva de nous aprenentatges (aula de simulació) com del procés acadèmic en sentit estricte (formació via e-learning).

4.3. En relació a les actuacions posteriors a l'incendi forestal de Horta de Sant Joan:

- El Parlament constata que s'han realitzat diverses reunions entre el Departament Medi Ambient i Habitatge i els Ajuntaments de la zona afectada, establint un diàleg obert sobre les actuacions més adients que cal abordar i per les quals s'està elaborant una proposta de restauració, allà on escaigui, amb celeritat i rigor.
- El Parlament manifesta que els principals objectius d'aquesta restauració seran: frenar o minimitzar els processos erosius que es puguin produir com a conseqüència d'una escassa cobertura vegetal, afavorir la regeneració natural en aquelles zones en què aquesta sigui factible i, finalment, si escau, reforestar les àrees en què la regeneració natural no es produeixi.
- El Parlament constata que s'han determinat zones d'actuació en funció de la prioritització de les tasques a desenvolupar:
 1. S'ha iniciat l'execució de la primera fase dels treballs de restauració. Aquesta fase compta amb el finançament del Ministerio de Medio Ambiente y de Medio Rural y Marino, que va declarar la zona d'Horta de Sant Joan com a zona d'Actuació Especial a proposta del Departament de Medi Ambient i Habitatge.
 2. La segona fase està inclosa als plans d'actuació del Departament de Medi Ambient i Habitatge per l'any 2010.